

ЧАСТИНА 1

Людина поза часом

О ні, не щастя заради —
то передчасний набуток швидкої втрати —

Тільки ж земне існування важить багато й воно
все зникоме, не може без нас і предивне
починається з нас, що зникомі найбільше.

На жаль, під інше склепіння
хіба що беруть із собою? Ані вміння дивитись,
ледве-ледве набуते, ні те, що чинилося в світі —
анічого. Отож, тільки біль. І тягар існування,
довгий досвід любові. Отож, тільки крик
невимовного.

Райнер Марія Рільке.

З «Дев'ятої дунайської елегії»¹

Перше побачення, частина перша

Субота, 26 жовтня 1991 року
(Генрі двадцять вісім, Клер двадцять)

Клер: У бібліотеці холодно, пахне очищувачем для килимів, хоча довкола бачу лише мармур. Заповнюю картку відвідувача: «Клер Ебшир, 11:15 26/10/1991, спеціалізований читальний зал». Мені ще не доводилось бувати в науковій бібліотеці Ньюбері, і тепер, пройшовши кризь

¹ Переклад В. Стуса.

темний зловісний вхід, я у захваті. У мене відчуття, що бібліотека — наче велика коробка, наповнена різдвяними книгами, з тих, які бачиш різдвяного ранку. У майже безшумному ліфті затемнене світло. Виходжу на третьому поверсі та заповнюю заявку на отримання читацького квитка, відтак піднімаюся у спеціалізований читальний зал. Мої підбори вистукують по дерев'яній долівці. У залі тихо й багатолюдно. Масивні важкі столи зі стосами книжок оточені читачами. Чиказьке осіннє ранкове світло проникає крізь високі вікна. Підходжу до столу й беру кілька листків читацької вимоги. Пишу доповідь з історії мистецтва. Тема дослідження — Чосер, виданий у «Келмскот-прес»¹. Шукаю книжку й заповнюю листок читацької вимоги. Але хочу також прочитати про виготовлення паперу у Келмскоті. Не можу розібратись у каталозі, тож повертаюсь до столу й прошу допомоги. Коли пояснюю жінці, що саме намагаюсь знайти, вона звертає погляд на когось, хто саме проходить за моєю спиною.

— Можливо, містер Детембл зможе допомогти вам, — каже вона.

Повертаюся, готуючись усе заново пояснювати, й опиняюся віч-на-віч з Генрі.

Мені бракує слів. Це Генрі — спокійний, одягнений, молодший, аніж бачила його раніше. Генрі працює в бібліотеці Ньюбері, й цієї миті стоїть переді мною. Тут і зараз. Радію. Генрі терпляче дивиться на мене, невиразно, але ввічливо.

— Я можу вам чимось допомогти? — запитує він.

¹ «Келмскот-прес» — приватна книгодрукарня, заснована англійським поетом і художником Вільямом Моррісом у 1891 році. Використовувала традиційні технології книгодрукування. Видавала дорогоцінні книги малим накладом. «Твори» Чосера — найвідоміша книжка друкарні й одне з найбільших досягнень Морріса.

— Генрі! — Ледве стримуюсь, аби не кинутися на нього. Очевидно, раніше він ніколи мене не бачив.

— Ми знайомі? Пробачте, я не... — Генрі озирається, турбуючись, що ми привертаємо увагу читачів чи співробітників, копирсається в пам'яті, й усвідомлює, що у майбутньому він уже зустрічав цю променисто щасливу дівчину, котра стоїть перед ним. Востаннє, коли я його бачила, він смоктав пальці моїх ніг на галявині.

Намагаюсь пояснити.

— Я Клер Ебшир. Я знала тебе, коли була маленькою дівчинкою...

Почуваюсь розгубленою, бо закохана у чоловіка, який стоїть переді мною і взагалі мене не пам'ятає. Для нього все ще в майбутньому. Мені хочеться розсміятися від того, настільки все це дивно. На мене накочуються сподади років знайомства з Генрі, у той час як він дивиться на мене з подивом та острахом. Генрі, одягнений у старі рибальські штани мого батька, терпляче перевіряє мої знання таблиці множення, французьких дієслів, столиці усіх штатів; Генрі, що сміється над незвичним обідом, який я, семирічна, принесла у долину; Генрі, одягнений у смокінг, тремтливими руками намагається розстібнути запонки на своїй сорочці у день мого вісімнадцятиріччя. Він тут! Зараз!

— Може, вип'ємо кави чи повечереємо разом?..

Звісно, він мусить погодитися, це ж Генрі, який любить мене в минулому й майбутньому, мусить любити мене тепер у якомусь слабкому відлунні іншого часу. На моє превелике полегшення, він таки згоджується. Ми домовляємося зустрітися сьогодні ввечері в сусідньому тайському ресторані, увесь час перебуваючи під здивованим поглядом жінки за столом. Йду, забуваючи про Келмскот і Чосера, пливу мармуровими сходами вестибюля. Відтак

опиняюсь на вулиці, під жовтневим чиказьким сонцем; біжу парком, розлякуючи собачок та білочок криками радості.

Генрі: Звичайний жовтневий день, сонячний і свіжий. Працюю в невеликій кімнатці без вікон і з регулятором вологості на четвертому поверсі в Ньюбері; вношу до каталогу колекцію праць з мармуровими листками, що нам недавно подарували. Аркуші красиві, однак вести каталогізацію нецікаво, мені нудно і шкода себе. Насправді почуваюся настільки старим, наскільки лише може бути двадцятивосьмирічний чоловік після того, як півночі пив горілку, переплачуючи за неї і намагаючись, хоча й безуспішно, повернути прихильність Інґрід Кармайкл. Ми гаркалися весь вечір, а тепер навіть не можу пригадати чому. У голові гупає. Мені потрібна кава. Залишивши працю в стані керованого хаосу, йду з кабінету, повз стіл замовлень у читальному залі. Мене зупиняє голос Ізабелли: «Можливо, містер Детембл зможе допомогти вам». Вона хотіла сказати: «Генрі, пройдо, куди це ти прокрадаєшся?»

І ця дивовижно красива, висока струнка дівчина з бурштиновим волоссям обертається й дивиться на мене, наче я — Ісус, що явився їй. Мій шлунок стиснувся. Очевидно, вона мене знає, а я її — ні. Господь знає, що я сказав, зробив, чи обіцяв цьому світлому створінню, тому змушений по-бібліотекарськи запитати:

— Чи можу я вам чимось допомогти?

— Генрі! — емоційно видихає дівчина, чим переконує мене в тому, що колись ми разом пережили щось *дивовижне*. Все стає лише гірше, оскільки я нічого про неї не знаю, навіть її імені.

— Ми зустрічалися? — запитую.

Ізабель дивиться на мене, наче говорить: «Ну ти і йолоп». Але дівчина відказує: